

Bernardas Brazdžionis

EILĖRAŠČIAI

HARAKIRI

Nueisiu pėsčias į Čenstakavą,
Pėsčias į šventą vietą.
Aš vienas chamas, aš vienas nusidėjėlis,
Aš vienas juodas ant šio balto svieto.

Girdėjo mano meilės bakchanaliją
Visa ši žemė ir visi aukštieji dangūs;
Ir paskutine nuodėmė pabudusi
Skausmu ir sielvartu užtvino akių langus.

O buvo laimė ir nelaimėje –
Maža, toli, tyli, nežinoma;
Ir buvo taip: ant miesto rinkos harakiri
Visais vardais vadinama.

Visą naktį tyla tyliai rėkia.
Tyla rėkia, naktis mane šaukia.
Tai pasimelsiu dievišku žodžiu, kaip pranašas darydamas stebuklą,
Ir nusiimsiu kaukę.

1930. II. 23.

KĄ SAKE MŪRININKAS JĖZUI TĄ NAKTĮ

Amžinos Meiles kūdiki, – vardandievo ir amen! –
Aš žinau, tu nemoki rūstauti,
Tu, kurs miegojai pirmą naktį šioj žemėj
Pas asilą ir pas jautį.

Manęs žmonės nenorėjo įleisti (prisiekiu: negirto!)
Į tavo bažnyčią,
Nes, sako, aš šunimi smirdu
Ir nieko neturiu tau pasakyti.

Jie zakristijoną atvedė,
Pirštais rodė ir keikėsi baisiai

Dieve, ar taip galima elgtis:
Prie komunijos eiti ir keiktis?

O aš taip jau buvau pasiilgęs
Tavęs, šventasis Vaikeli...
Tada prisišliejau prie stulpo
Ir parpuoliau ant kelių.

Jėzau, namie, – tu žinai kokis mano namas, –
Yra septynetas vaikų ir jų motina,
Ir neturi jie ko padėt ant Kalėdų stalo,
Ir neturėjo šį vakarą plotko.

Aš viską, aš viską pralaku,
Kaip alkanas šuo,
Ir naktų nevalyvų keletą
Nesulaukia manęs mano lova.

„Kiaulė tas mūrininkas,“ kalbėjo
Kartą kunigas piktas:
„Į Dievo namus pasigėręs
Nesisarmatina lįsti!..“

Ir kaip aš negersiu, kad liūdna,
Ir nebūsiu nudriskęs, kad nesulopo niekas,
Kad per mėnesį dirbto pinigų, būtino,
Už poros dienų nebelieka?..

Eikit, jūs, žmonės, žmonės, – pedantai, smulkūs, –
Kai kada pagalvoju,
Gal aš nevertas sandalo dulkės
Prie Viešpaties kojų...

Gal aš, piliečiai mandagūs, santūrūs,
Nevertas pakelti akių į dangų,
O bet pastačiau šituos mūrus
Ir tuos didelius didelius langus.

Aš alkoholikas, cinikas, latras (teisybė, teisybė!),
Ir vis tiek aš krikščionis.
O švenčiausias, o emanueli, o mesijau, –
Tu būsi prikaltas už šitokius žmones!..

O jeigu aš ir šią naktį pas paleistuvę
Gulėsiu, beprotis, namo nesugrįžęs, –

Kas apspjaudytą, kruviną, pervertą, pasliką suvis,
Kas nuims tavo Kūną nuo Kryžiaus?..

1929. XII. 28.

MES NETURIME NAMŲ

Mes neturime namų pas juodą girią,
Mes neturime baltų avių bandos,
Mes išbėgę iš gyvenimo, kaip Mciri,
Nebenorime jin grįžti niekad.

Kur tu būsi, mano miela, mylimoji,
Ar paklausei, kur tu eisi be manęs?
Tie naktigoniai pamojo ir nujojo
Ir pernakt nekūrė laužo, nei ugnies.

Mūsų laukas, mūsų lankos – viskas mūsų,
Mūsų žvaigždės, mūsų laimė – viskas mūs.
Žalia žemė sutemų sapnan įgluso,
Vaikšto vakaras, o vaikšto po namus.

Mes neturime namų pas juodą girią,
Pas mus vakaras per amžius neateis!..
Tai gerai, kad mano tėvas biednas mirė,
Kad tu visas mano turtas, tai gerai.

1931. V. 1.

ŽENKLŲ PSALMĖ

Aš pro pasaulio džiaugsmą gal praeisiu,
Ir mano paslapties pasaulis nežinos...
Nustūgaus vėtros pro viršūnę, nukris rudenio vaisiai,
Ir sielininkai Nemunu lig deltos nudainuos.

Ant marių krašto užneš kaimą gelsvos smiltys,
Sugrįš žvejai ir namo neberas... –
Kur mano ilgesiui, o kurgi mano gėlai keltis,
Mirties panūdusiai baltų bažnyčių žiburiuos?..

Užmirštos giesmės Ezekielio
Man vis, man vis, kaip sudrumsta ramybė, atsišauks

Ir ves per miestus, ves per tyrulius senų tėvų našlaitę
sielą Toliau už Bibliją, toliau už Kariną, už Naim toliau.

Grius valdžios kaip blankus Šešėlis, keisis kabinetai,
Ir milijonų bankai bankrutuos,
Užges elektra Liverpuly, Bostone, užges Maskvoj, užges Kaune, užges ir Nazarete,
Patamsy tautos nematys tautos.

Ir bus labiau už delčią liūdna ir sutemę,
Ir aimanavime baisiam bus taip kurtu –
Jis siuntė ženklų ir stebuklų tau, žeme,
O ką regėjai tu?

O KRISTAU...

O Kristau, pasaulio valdove,
Ir žemės, ir aukšto dangaus,
Tau amžiais ir meilę ir šlovę
Varpai širdyse mūsų gaus.

Kaip pavasario žydinčioj šventėj
Žydi Kristaus šviesi vėliava.
Su Tavim eina tautos gyventi,
Su Tavim eis visa Lietuva.

O Kristau, o meilės šaltini,
Gyvenk mūs šeimoj, ją pašvęsk,
Kaip brolius į džiaugsmo tėvynę
Šventoj Eucharistijoj vesk.

Kaip pavasario žydinčioj šventėj
Žydi Kristaus šviesi vėliava.
Su Tavim eina tautos gyventi,
Su Tavim eis visa Lietuva.

1935.

JEI GYVENIMAS SAPNAS

Jeį gyvenimas sapnas... ir vėlei
Reiks pabust ir gyvent ne sapne,
Jeį mūs dienos tik blankūs šešėliai,
Kas tai nakčiai užmigdė mane?..

Kas užmigdė mane šiam pasauly,
Kad klajočiau kaip vaikas žieduos,
Kad taip puldamas eičiau į saulę,
O pasiekt... niekados... niekados...

PER PASAULĮ KELIAUJA ŽMOGUS

Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė,
Žydro veido, kaip žydras dangus,
Kaip vėlė, kaip vėlė nemarūnė
Per pasauli keliauja žmogus.

Buvo draugas šviesaus Apolono,
Buvo brolis jis meilės Safo,
Ir kely begalinės kelionės
Nemačiau aš nuvargusio jo.

Šoko jis, gėrė jis ir dainavo
Su Katulu Dianos laukuos,
Jam Horacijus šaukė: Bis!.. Bravo!
Krito žiedas nuo vyšnios šakos...

Krito žiedas kaip naktys, kaip dienos,
Kaip gyvenimas visas nukris,
O jis vienas, jis vienas, jis vienas
Praraston praeitin nebegrįš.

*

Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė,
Žydro veido, kaip žydras dangus,
Kaip vėlė, kaip vėlė nemarūnė
Per pasaulį keliauja žmogus.

Eina jis pro karališkus sostus,
Pro muziejus monarchų senų,
Nuo karūnos jų dulkes nušluosto,
Nuo stabų užmirštų akmenų.

Per marias nemarias ir plačiausias
Ir per kalnus vainikais baltais,
Nei kelių, nei dienų nesiklausęs,
Jis lig Nemuno klonių ateis.

Žengs per girią, kaip eglių ošimas,
Pasipuošęs žiedais kadugių,
Kaip šventosios taurės piligrimas,
Bris per plaukiantį lauką rugių

Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė,
Žydro veido, kaip žydras dangus;
Kaip vėlė, kaip vėlė namarūnė
Per pasaulį keliauja žmogus.

*

Iš atogrąžų girių žaliųjų,
Kaip vienuoliai, suklaupę maldos,
Kaip atodūsis mirt pasmerktųjų,
Amžiais amžinas balsas giedos:

– Miršta tautos, vergai, viešpatijos,
Imperatoriai miršta seni,
Miršta žiedas balčiausios lelijos,
Tik tu vienas per amžius eini.

Per upelį, per ežerą gilų
Ir per lapą palaukių gėlės,
Iš pakrančių, iš tolimo Nilo
Ir iš tekančios saulės šalies

Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė,
Žydro veido, kaip žydras dangus,
Kaip vėlė, kaip vėlė namarūnė
Per pasaulį keliauja žmogus.

1937. II. 21-2.

KLAJŪNUI

Buvo naktys sidabrinės,
Buvo Šviesūs vakarai,
„O neguodžia nieks krūtinės...“
Sau išeidamas tarei...

O kas guos tave kelionėj,
Kas tau tėviškę atstos?

Svetimi laukai ir žmonės
Svetimų dienų kraštuos.

Eisi kloniais ir kalneliais,
Eisi miško takeliu,
O pavargęs ir sušalęs
Šauksi: „Dieve, negaliu!...“

O kas guos tave kelionėj,
Kas tau tėviškę atstos?
Svetimi laukai ir žmonės
Svetimų dienų kraštuos.

O toli ten saulė leisis,
Skris paukšteliai į lizdus,
Ir kvėpės žiedais baltaisiais
Žodžiai vakaro maldos.

O kas guos tave kelionėj,
Kas tau tėviškę atstos?
Svetimi laukai ir žmonės
Svetimų dienų kraštuos.

Ten aidės ji kaip romansas,
Kaip pavasaris skaidri,
Šaukdama tave, vaidensis
Juodo miško vidury...

O kas guos tave kelionėj,
Kas tau tėviškę atstos?
Svetimi laukai ir žmonės
Svetimų dienų kraštuos.

1938. VI.

NEREGIO ELEGIJA

Aš pasaulio šviesios karalijos
Nemačiau niekada, niekada –
Juodos rožės ir juodos lelijos,
Ir daina vyturėlio juoda.

Juodos vyšnios apkrito man veidą.
Juodos dienos man širdį apkris,

Kolei sutemų tolimas aidas
Pasigirs veriant nakčiai duris.

O naktie, o stebuklų pasauli,
Per tave, per tave aš einu,
Per tave aš nešu juodą saulę,
Ją iškėlęs iš skausmo dienų!

Nematysiu saulėleidžių aukso,
Nematysiu akių mylimos
Ir aušros, ir aušros nesulauksiu
Šituos aklo likimo namuos.

Žydi obelys jaunos ir gražios,
O žvaigždes kažkas keikia, girdžiu,
O rankas kažkas alpdamas grąžo:
„Niekada neregėsiu žvaigždžių...“

Kur tos žvaigždės, kur jos, sidabrinės,
Kur mirgėjimas jų nuostabus,
Ar ir jūs neregėjot žydrynės,
Kad suklypot prieš žemės stabus?..

Prieš vaivorykštės šventę nepuolat,
Nesimeldžiate žiedui baltam, –
Prieš stabus, nepažįstami broliai,
Pasiklydot pasaulį šviesiam...

Man pasaulio šviesios karalijos
Neregėt niekada, niekada, –
Ne stabam – žvaigždėm, rožėm, lelijom
Tegu skamba ši mano malda.

1937. V. 20.

MELAS

Kažkas tarė: Šis pasaulis serga...

– Melas! –

Netikėjau. – Ne! Ne! Ne! – šaukiau.
O kasnakt jis blaškėsi išbalęs
Ir kasdien vaitojo vis klaikiau.

Kažkas tarė: Mūsų žemė miršta...
– Melas! – Netikėjau. – Ne! Negali būt...
O nuo šiaurės lig pietų ilgiausias kelias
Buvo kelias vien juodų grabų...

Kažkas tarė: Mūsų saulė gęsta...
– Melas! – Netikėjau. – Ne, tai netiesa!
O viršum visų laukų regiu, kaip puola,
Kaip baisi gelmė, – tamsa.

1938. V. 22.

PASKUTINIS PASMERKTO MYRIOP ŽODIS

Aukščiausio Tribunolo ponas pirmininke, ponai
Aukštieji pareigūnai ir laisvi piliečiai, ir kalėjimo sargai,
Tautos įstatymų pavestas jūsų galiai ir malonei,
Brangiai apmokamojo posėdžio jums neužtęsiu perilgai.

Man duotas žodis. Laisvas. Paskutinis.
Ir savo kaltę dar, kaip žaizdą užmirštą, nuplėšt galiu.
Akte kaltinamajam pasakyta: nemylėjau aš tėvynės...
Ne! Mylėjau, bet idealų neišniekinau šventų!

Mačiau jos veidą skausmo ir kančios pervertą,
Mačiau vergijoj jos laukus ir miestus jos gražius,
Verčiau kaip kūdikis iš gailėsčio ne kartą,
Ir sąžinės nenunešiau parduot į rinką už gražius...

Verčiau kaip kūdikis, bet nešaukiau prieš vėją,
Ėjau tik nešinas tyliu skausmu po krūtine,
Mačiau, kaip broliui broliui laisvę vagia, bet tylėjau,
Kaip be burnos... Aš kaltas. Bauskite mane!

Po teisės pamatais pikty puvėsių grybas kilo
Ir ėdė kūną einančios gyvent tautos,
Širdy prakeikiau šimtą kartų jį, bet lūpos neprabilo
Ir atvirai nepasmerkė tiesos vyliūgų ir tarnų klastos.

Mačiau, kaip auga marmuro kolonos,
Mačiau, kaip skęsta lūšnos sielvartų tvane,
Mačiau, kaip vedat jūs bedugnėn milijonus,
Ir nešaukiau: „Gana!“ Aš kaltas! Taip. Sušaudykit mane...

1939. IV. 30.

AŠ ČIA – GYVA

Ieškojau tėviškės tamsioj naktyj, it kapas:

– Kur tu, tėvyne, kur tu, Lietuva?

Ar plaka dar skausme širdis sukepus,

Ar tu gyva ar negyva?

Iškėliau, šaukdamas, rankas į dangų juodą:

– Kur tu, tėvyne, kur tu, Lietuva?

Ir kai parpuoliau, bėgdamas per gruodą,

Atsakė man: – Aš čia – gyva!

– Aš čia – gyva, – po kojų tarė žemė,

– Aš čia – gyva, – sūnau, ar nematai?

– Aš čia – gyva, – palinkę ir sutemę

Atsiliepė dangaus skliautai.

– Aš čia – gyva, – Dubysa subangavo,

– Aš čia – gyva, – jai pritarė krantuos,

– Aš čia gyva, – kaip aidas sudejavo

Daina pagojuose aukštuos.

Ėjau klupau iš pirkios į pirkele:

– Kur tu, tėvyne, kur tu, Lietuva?

Tik balsas tas man rodė tamsų kelią:

– Aš čia – gyva, aš čia – gyva..

Kaip skausmo ašaros, mirgėjo žiburėliai...

– Ar tu tenai, ar tu ten, Lietuva?

Ir iš tamsos, ir iš nakties, ir iš šešėlių

Atsiliepė: – Aš čia – gyva!

1940.

ŠAUKIU AŠ TAUTĄ

Šaukiu aš tautą, GPU užguitą

Ir blaškoma, it rudenio lapus:

Į naują vieškelį, į naują buitį,

Kur niekad šiaurūs vejai neužpūs.

Šaukiu lietuvi burtis prie lietuvi

Ir gyvą širdį prie gyvos širdies,

Kad tamsiame vidurnaktį nežuvę,
Pakiltų rytmečiui gyventi ir žydėti!

Iš sutemų, iš prieblandų išseikit,
Uždekit naują ugnį širdyse,
Vergams palikit vargo naktį klaikią! –
Šaukiu aš, jūsų protėvių dvasia.

Šaukiu aš tautą, žemės pėdoj gyvą
Ir vyturėlio rytmečio maldoj,
Ir žydinčią, kaip žydinčių alyvų
Panemunių sodybose žiedai.

Šaukiu pavasario pilkų vagų artoją, –
Tegu lig saulės kyla jo daina.
Tegu laukai, tegu miškai kartoja:
„Gana tulžies, gana mirties, gana!..“

Šaukiu aš darbo rankų milijonus
Įsupt naujam darbymečiui varpus...
Į naujo džiaugsmo klėtis, naujo derliaus kluonus,
Ne kalinio namus, ne liūnus, ne kapus.

Šaukiu vardu aš jūsų vargo žemės,
Balsu piliakalnių ir pievų ir miškų:
Nekeršykit, kad keršto kraujo dėmės
Nekristų prakeiksmu ant jūs vaikų vaikų!..

Šaukiu iš amžių: – Ateities nevertas,
Kas dabarties nedrįso tautai nešt,
Kas posūnių žaizdas, širdy atvertas,
Išdegino liepsna veidmainiškos ugnies.

Šaukiu balsu tėvų dievų ramovės
Ir jūsų krikšto atgaila šviesia:
– Stovėkit amžiais čia tvirti, kaip saulė stovi! –
Šaukiu aš, jūsų protėvių dvasia.

1941.

APREIŠKIMAS

Girdėjau balsą Viešpaties, kaip tolimą griaustinį,
Ateis diena, ir vėl baisiu balsu jis žemėj griaus,

Mačiau puolimą angelų, mačiau aš cherubinų,
Mačiau šėtoną krintantį, kaip žaibą iš dangaus!

Girdėjau balsą Viešpaties jus klausiant: „Quo vadis?“,
Ir jūs tylėjot kaip tušti pabaltinti grabai,
Neprasivėrė lūpos jūsų teisintis, bežadės,
O vienąkart sutems, sutems – ir kelias pasibaigs...

– Jūs, – tars Anas, – po dešinei; jūs eikit, – tars, – po kairei!..
Ir niekas žemėn, ką užmiršo, pasiimt negrįš.
Ims baltus žiedus kraut ir skleist kelionėj likę gairės.
Ims liūdesys džiaugsmu žydėt, kaip deimantas žėrįs.

Girdėjau balsą Viešpaties – jo niekas nesiklausė.
Ateis diena, „Kur Tu buvai? Kur?...“ milijonai klaus...

Mačiau triumfo Jo dienas, mačiau aš piūtį gausią,
Ir baimė apėmė mane, ir su jumis dalaus...

1942. XII. 11.

Bernardas Brazdžionis, *Poezijos pilnatis*, Vilnius: Sietynas, 1989, p. 46, 58–59, 96, 132, 134, 147, 148–150, 159, 160, 161, 162, 175, 195–196, 248.